

ČAJ

Pro chvíle pohody

PROSINEC 2021

Časopis Autorů Jičínska

ZEBÍN

Mrazivá ledová paže
zčechrala bělostný kanafas
a Zebín, vznešený kníže,
závějím vydaný napospas
důstojný, postojem rovnovážný
krajině přečetl dílo Kafky,
a jako vánoční anděl strážný
svítí jak hlavička lysohlávky.

Ilona PLUHAŘOVÁ

183

Vážení čtenáři,

prosincové číslo je číslo adventní,
neboť **advent** je hlavním hostem ČAJe.

Doufám, že si v tom předvánočním shonu najdete čas na symbolické přečtení adventních povídek. Dovoluji si nabídnou čtyři jako na adventním věnci, plus jednu štědrovečerní navíc.

Do adventního věnce jsem zařadil následující povídky:

PRVNÍ ADVENTNÍ POVÍDKA Alena BARTOŇOVÁ Mourek

DRUHÁ ADVENTNÍ POVÍDKA

Jiří ŠANDERA Podivná vánoční přání

TŘETÍ ADVENTNÍ POVÍDKA

Jan ŘEHOUNEK Jak jsem fotil Vánoce

ČTVRTÁ ADVENTNÍ POVÍDKA Eliška KOPPOVÁ Doma nejlíp

A JEDNA NAVÍC ... ŠTĚDROVEČERNÍ

Václav FRANC První Vánoce sama.

Rozhovor nejen o Vánocích,
ale o životě na studiích v New Yorku,
poskytla mladá autorka **Kristýna Petišková.**

„Psaní pro mě byla odmala přirozená, nejčistší forma projevu!“

Tvorbu regionálních autorů kromě méj povídky zastupuje
Ilona Pluhařová básní Zebín.

Vážení literární přátelé,
přeji Vám příjemné prožití vánočních svátků
a hodně zdraví, štěstí, pohody
a literárních úspěchů v novém roce 2022.

Doufám, že i v příštím roce se budeme společně opět často setkávat
třeba právě na stránkách ČAJe pro chvíle pohody!

Váš
Václav

HOST ČAJe:

ADVENT

Slovo „advent“ pochází z latinského „příchod“ a je počátkem liturgického roku. Zahrnuje čtyři neděle před Vánocemi, kdy věřící očekávají příchod Spasitele.

Mělo by to být období zklidnění, rozjímání a dobročinnosti.

Symbolem adventu bývá adventní věnec se čtyřmi svíčkami, z nichž tři jsou fialové (modré) a jedna růžová. Fialová (modrá) barva symbolizuje pokání, ztišení a čekání. Tradice zapalování svíček na věncích přímo vychází ze židovské tradice zapalování osmi svící o svátcích zvaných Chanuka.

Na první adventní neděli zapalujeme první fialovou svíčku, tzv. svíci proroků. Tato svíčka je památkou na proroky, kteří předpověděli narození Ježíše Krista.

Na druhou adventní neděli zapalujeme druhou fialovou svíčku, tzv. betlémskou, která reprezentuje lásku a představuje Ježíškovy jesličky.

Na třetí adventní neděli zapalujeme růžovou svíci, tzv. pastýřskou, která vyjadřuje radost z toho, že postní období je téměř u konce a adventní období získává slavnostnější ráz.

Na čtvrtou adventní neděli zapalujeme poslední fialovou svíčku, tzv. andělskou, která představuje mír a pokoj. Čtvrtá adventní neděle může připadnout na Štědrý den.

(Zdroj Wikipedie)

PRVNÍ ADVENTNÍ POVÍDKA

Alena BARTOŇOVÁ
MOUREK

Děda František vešel do ložnice. Pomalu za sebou zavřel dveře, zůstal stát a rozhlédl se po místnosti. Neviděl babičku, asi se někde museli v domě minout. Pohled se mu zastavil na malé vnučce Fanynce, ta mu spokojeně ležela v jeho posteli. V noci si mu potichounku vlezla pod deku. Pokašlávala, týden se o ni s babičkou starali, byla nemocná, a tak nemohla do školky.

Vnučce bylo pět let, na všechno měla odpověď, se vším si věděla rady po svém. Vždycky něco vymyslela, co okolí překvapilo. Teď spinkala jako andělíček, přesto, že bylo už po osmé hodině ranní.

Sedl si vedle ní na kraj postele. Fanyнка otevřela oči. Zadívala se na dědu těma svýma velkýma hnědýma očima a odhrnula si rukou tmavé vlasy spadlé do tváře. Usmála se a řekla: „Ahoj, dědo. Kde jsi byl? Mně tady bylo smutno.“

František položil ruku na čelo malé slečny. Chvilku čekal: „Myslím si, že teplotu už nemáš. Nebolí tě něco? Podle mě jsi zdravá.“ Fanyнка si sáhla sama na čelo a zamračila se: „No, dědo, já si myslím, že ještě úplně zdravá nebudu. Protože mám jedno veliké trápení. A z toho bych mohla znovu onemocnět. A opravdu nevím, jestli by mi to hlavně babička povolila.“ Zamyslela se a znovu pokračovala: „Ono by bylo nejlepší, kdyby byly Vánoce, ale to je škoda, protože je jaro a Ježíšek chodí v zimě. Jemu bych namalovala lísteček a mohla bych si přát cokoliv.“

Děda zvážněl, chvíli přemýšlel. Rozhodil do široka ruce se slovy: „Ale Fanyňko, dnes je první duben. To je také kouzelný den. A může se stát cokoliv. Je April. Klidně můžou být i Vánoce. Chvilku počkej, něco mě napadlo. Babička má v komoře malý vánoční stromček. Je sice umělý, ale to nevadí. A v mrazáku určitě leží dóza se zbytkem vánočního cukroví.“

Fanyňka si stačila jenom sednout na posteli a promnout si oči. Za pár minut stál malý nazdobený stromček na stolku pod oknem a pod ním na tácku se rozmrazovalo cukroví. Děvčátko mělo stále nohy přikryté pod dekou. Nevěřicně kroutilo hlavou, jak je děda šikovný: „Jé. A my opravdu máme Vánoce,“ vydechlo.

František si opět sedl na kraj postele: „Co sis to vlastně, Fanyňko, přála? Myslíš, že by ti to nyní Ježíšek mohl splnit?“

Holčička zvážněla, pokrčila rameny a začala vysvětlovat: „Včera mi babička vyprávěla, že u sousedů mají koťátka. Jedno prý je krásně

mourovaté. Dědo, já bych toho mourečka moc chtěla. Mohla bych ho mít tady u vás a jezdila bych za ním. Jenomže babička ho asi nebude chtít. Snad jediné Ježíšek, že bych mu namalovala obrázek.“

Na chodbě se ozvaly kroky. Oba se současně podívali na dveře. Děda zdvihl pravý ukazováček a zasyčel: „Tiše, já něco babičce zazpívám.“ Udělal malou pomlku a začal: „Ne-seem váám no-viinyy. Poo-slou-cheeje.“

Víc už děda nestihl. Dveře se otevřely a stála v nich babička. Spěšně vyhrkla: „On tu byl už pošťák?“ Rozhlédla se po místnosti. Uviděla svítící stromek a na tácku cukroví: „Co to má znamenat? Vy, jste se zbláznili? Vždyť je duben!“

V náručí měla zmuchlaný svetr a v očích úžas. A znova se zeptala: „Co to tady děláte? Dědo, proč je tady vánoční stromek a to cukroví?“ František začal vysvětlovat: „Babičko, je první duben čili Apríl. No, a můžou být třeba Vánoce. Fanyнка má jedno veliké přání, a to by jí mohl splnit Ježíšek.“

V babiččině náručí se svetr podezřele začal hýbat, a jako by to bylo samozřejmé vykoukla mouratá hlavička koťátka. Fanyнка vykřikla: „Jé, tak ono to opravdu funguje! Ježíšek to věděl!“

Vyskočila z postele a vzala si od babičky kotě do náručí. To okamžitě začalo spokojeně příst. Babička vnučku pohladila po vlasech: „Utíkej do postele, ty mudrlante. Vezmi si mourka s sebou.“

Dědo, vy jste s Fanynkou zase něco vymysleli. Ale když už máme stromeček a cukroví, tak já asi půjdu dát vařit brambory na salát a z mrazáku vyndám kapra.“ Kroutic hlavou se mezi dveřmi ještě otočila.

Uviděla spokojenou vnučku, mazlíci se s koťátkem. Děda tu byl už jenom do počtu. Věděla, že kašel je ten tam. Znovu se usmála, co by jeden neudělal pro ty krásné oči dítěte... Dnes stačilo malé kotě a Vánoce.

DRUHÁ ADVENTNÍ POVÍDKA

Jiří ŠANDERA

PODIVNÁ VÁNOČNÍ PŘÁNÍ

To, co vám budu nyní vyprávět, se stalo v minulém tisíciletí. Tehdy lidé neznali plyn ani mobily, pilinami, hnědým a černým uhlím topili...

„To zase budou Vánoce,“ poznamenal jsem při pohledu z okna a vrhl smutný pohled na dveře, za nimiž se nacházely běžky připravené od loňské

zimy kdykoliv vyrazit na túru. Jenže počasí bylo jiného názoru. Mělo rozmarnou aprílovou náladu. Slunce chvíli hřálo jako o závod srpnovou silou, a hned nato se zatáhlo a místo bohaté sněhové nadílky vydatně přšelo. Na uplakané obloze se občas objevila dokonce duha.

Moje máma rovněž hleděla smutně, ale nikoli z okna, ani na lyže, nýbrž do kalendáře. „Do Vánoc zbývá už jen pár dnů a on stále nejede! Jestli začne mrznout, tak nevím, nevím,“ říkala stále častěji. Čekali jsme na nákladní auto s černým zlatem jako na smilování boží. Dny ubíhaly a zásoba v našem sklepe se rovnala nule. Nebyl tam jediný kousek uhlí, nenacházela se tam jediná briketa. Dvacátý čtvrtý prosincový den se blížil a uhelný baron, jak jsme říkali šoférovi, jenž rozvážel uhlí, stále nikde. Hladový prázdný sklep marně čekal na přísun „potravy“.

„A co by sis přála pod stromček?“ zkusil jsem změnit téma hovoru na optimističtější notu. „Mám to tady už týdny napsané,“ ukazovala maminka veliký papír, na který jsme si rok co rok psali tipy pro Ježíška. Bylo na něm pouhé jedno slovo: „UHLÍ“. „Teda, mami, to jsi jediná, kdo si přeje pod stromček uhlí.“ „Hlásili, že na Štěpána má začít pořádně mrznout,“ odpověděla a na čele jí zahrála další hluboká vráska. „Ty si vážně nic jiného nepřeješ? Něco na ten papír připiš,“ snažil jsem se z ní vydolovat alespoň malé přání. „Já nic nepotřebuju. Mně stačí být v teple a mít kolem sebe dobré lidi,“ ujišťovala. „Tak to tam připiš,“ řekl jsem jen tak z legrace. „Když jinak nedáš,“ zakroutila hlavou, vzala tužku a připsala na papír dvě slova: „DOBŘE LIDI“.

Na Štědrý den brzy ráno, ještě skoro za tmy, nás probudil šílený rachot. Celý dům se otřásal v základech. Co se děje? Vyskočil jsem z postele jako by mě píchl kružítkem a uháněl k oknu. Mé podezření se potvrdilo. Bylo mi jasné, že Ježíšek plní mamince přání a právě naděluje. Ten randál dělalo nákladní auto značky LIAZ, které nám zrovna vysypávalo před dům devadesát metrů českých briket. „Tak to tady, paninko, máte!“ ozval se hlas bodrého chlapíka, kterého nebylo skrz obrovské chuchvalce prachu téměř vidět. Ani jsme se ho nestačili zeptat, jak to, že pracuje o svátcích. Rychle zastrčil bankovky do kapsy a zmizel jako duch. Popadli jsme lopaty a pustili se za vytrvalého deště do skládání toužebně očekávané černé hmoty. Ten den jsme měli kapra se salátem až po desáté večer a zaděláno na housera, protože nás příšerně bolely záda a taky ruce a vůbec celé tělo.

Předpověď počasí se vyplnila do puntíku. Na Štěpána uhodily ukrutné mrazy a od toho dne mrzlo a mrzlo. My jsme ale měli doma teploučko a užívali jsme si povánoční pohody.

Ani jsme se nenadáli a byl tu poslední den v roce. V lednici se chladil šampus, na stole se na nás smály chlebíčky a jednohubky. Uvelebil jsem se

do křesla a zapnul televizi. Vtom se ozvalo zvenku volání, bušení na dveře a nepřetržité zvonění. Pospíchal jsem otevřít s průpovídkou na rtech: „Vždyť už jdu. Copak hoří?“ Venku stál soused a křičel: „Hoří! Hoří!“ „Kde?“ ptal jsem se překvapeně. „No, přece u vás. U vás hoří!“ Vyběhl jsem před dům a nevěřil vlastním očím. Z okénka, do kterého jsme před několika dny vhazovali brikety, se valil dým jak z komína parní lokomotivy.

Utíkal jsem do sklepa. Tam se všude vznášely kotouče šedobílé mlhy a štiplavého dýmu. Vidět nebylo na krok. Vzal jsem lopatu a zabořil ji do břicha té čoudící hromady. Okamžitě se na mě zazubily do ruda rozpálené kusy briket, jako by se mi vysmívaly. Měl jsem pocit, že koukám do jícnu rozzuřené sopky nebo do chřtánu soptícího draka. „Samovznícení. O tom jsme se přece učili ve fyzice v sedmé nebo osmé třídě,“ běželo mi hlavou. Ale že to zakusím na vlastní kůži, to mě ve snu nenapadlo.

„Ty brikety vám přivezli mokré a takhle to dopadlo,“ vyhodnotil stroze situaci soused a přidal radu: „Všechny je musíš vyvozit ven, rozložit před domem na tenkou vrstvu a pořádně polívat vodou. Voda to způsobila a voda to musí napravit.“ Sebral se a odešel.

„Devadesát metrů mám vyvozit ven? No to bude pořádná fuška. Znovu jsem se chopil lopaty, nabíral brikety, dával je do koleček a vozil přes tři místnosti ven do trávy před garáž. „Tohle budu dělat do příštího roku. A říká se Jak na Nový rok, tak po celý rok. To je mi ale pěkná perspektiva. Vypadá to, že budu celý následující rok vozit uhlí,“ brblal jsem si sám pro sebe. Ale nic jiného, pokud jsem nechtěl, aby nám shořel dům, mi nezbývalo. Zaťal jsem zuby a pustil se do práce.

„Tak jsem sehnal pár pomocníků,“ ozval se mi najednou za zády hlas souseda, který před čtvrthodinkou odešel a já myslel, že se už nevrátí. Otočil jsem se, a to co jsem uviděl, mi vyrazilo dech. Přede mnou stálo devět chlapů z naší ulice a každý třimal v rukách lopatu. Z každého domu jeden zástupce. Místo toho, aby si užívali poslední den v roce, koukali se na silvestrovskou estrádu nebo šli na ples, nechali doma své drahé polovičky, nasoukali na sebe montérky a plnili kbelíky, vozili kolečka, vysypávali je a zase nakládali.

Za chvíli jsme byli černí jako ostravští horníci a vyuzení jako šrůtky masa čerstvě vytažené z komína. Venku mrzlo až praštělo, ale nám bylo horko. Maminka měla obavy, aby z toho ti naši silvestrovští pomocníci neomarodili, a tak vařila a nosila čaj s rumem a taky grog. Pořádně jsme si mákli, ale stihli jsme to přesně do půlnoci. Zrovna když kostelní hodiny odbíjely konec starého roku, chlapi vysypali poslední kolečka.

A tak se stalo, že jsme příchod Nového roku přivítali unavení, ale

šťastní, na hromadě briket ve společnosti dobrých lidí, a i když byla venku pořádná kosa, cítili jsme příjemné teplo u srdíčka. Máma se spokojeně usmívala a šeptala mi do ucha: „Ten spisovatel, ten Romain Rolland má pravdu. Dobrý člověk ještě žije! Já bych ten název ale maličko poopravila. Ta kniha by se měla jmenovat Dobří lidé ještě žijí.“ Všem děkovala a každému nalila na cestu domů další sklenku horkého nápoje. Tak se mámě vyplnilo i její druhé přání.

Ta historka ale měla ještě pokračování. Celý týden jsme hořící brikety vzorně polévali, pak jsme čekali až oschnou, a nakonec jsme je zase navozili zpátky do sklepa. Když už bylo konečně všechno palivo uskladněné a zůstal po něm na trávníku jenom černý flek, vzala maminka hrabě a pometlo a vyhrabávala v trávě uvízlé úlomky briket a vymetala zbytky uhelného prachu. Najednou se na zemi cosi zablyštelo. Vzala to do ruky, otřela a málem omdlela. Držela v ruce snubní prstýnek, který před více než třiceti lety ztratila, marně ho hledala a už se s ním dávno v duchu rozloučila.

A tak se stalo, že Ježíšek splnil mámě obě přání a přidal k tomu ještě bonus. Od té doby se všichni z naší ulice scházíme před naším domem na místě, kde tenkrát byla hromada briket a společně připijíme na Nový rok nejen šampusem, ale i horkým čajem s rumem. Je nám spolu dobře a veselo.

Napsal jsem toho moc nebo málo? Věřte, nevěřte, opravdu se to stalo.

TŘETÍ ADVENTNÍ POVÍDKA

Jan ŘEHOUNEK

JAK JSEM FOTIL VÁNOCE

Bude-li vám připadat, že následující řádky vyprávějí příběh z minulého století, pak máte pravdu. Odehrál se a do mysli se mi vepsal, lépe řečeno vpálil, již v roce 1960. Možná také říci fotografickou terminologií, uložil se mi ve formě latentního obrazu do mysli, aby mohl být nyní vyvolán hydrochinonem vzpomínek a jako černobílá fotografie předložen čtenáři.

V roce 1959 našel můj bratr pod vánočním stromečkem fotoaparát značky Flexaret. Jenže Ježíšek se tehdy osudově spletl, jelikož bratra ten dárek vůbec neoslovil a brzy skončil v krabici na dně skříně. Odtud jsem ho tajně vylovil já a za pomoci souběžně přiložené knihy „Vyvolávejte si svoje filmy doma“ se vnořil do tajů fotografické práce.

Již při první návštěvě drogerie na náměstí, za účelem zakoupení

černobílého filmu šest krát šest, červené krabičky univerzální vývojky, sáčku ustalovače a fotopapírů šest krát devět centimetrů o normální gradaci, jsem získal spojence – pana drogistu Pitnera. Starý pán, v němž zůstala prvorepubliková preciznost soukromníka a úcta k zákazníkovi i po znárodnění jeho živnosti, také sám amatérský fotograf, se zaradoval, že k němu přišel desetiletý kluk se zasvěceným sebevědomým požadavkem fotografického materiálu a když jsem mu hned následující týden přinesl ukázat dvanáct, sice primitivně, ale správně vyvolaných, zkopírovaných snímků o formátu šest krát šest centimetrů, začal mne oslovovat „pane kolego“.

V oné „chytré knize“ jsem se dočetl, že je možné fotografovat i doma, v místnosti, a to za pomoci magnézievého blesku. Protože se blížily Vánoce, předsevzal jsem si, že vyfotím celou naši rodinu u vánočního stromku. Za osmnáct korun z našetřených peněz jsem si zakoupil černý sáček s obrázkem obličeje proti bílému rozprsklému světlu a od pana Pitnera dostal radu, že to funguje na tři metry při cloně jedenáct a setině vteřiny. „Jakmile se to rozsvítí, počítejte, pane kolego – jednadvacet, pak hned musíte exponovat, protože to hoří asi tak tři vteřiny, ale uprostřed je to správné světlo,“ pravil znalecky.

Na Štědrý den odpoledne jsem si vše pečlivě připravil. V pytlíčku byly čtyři válečky, zespodu opatřené tenkými doutnáky, nahoře s očky, skrz které jsem provlékl přiložený drátek, jímž jsem blesk přivázal na násadu koštěte. Trochu mi přišlo divné, že jsou čtyři, ale upokojilo mne, že drátek je jen jeden, a tak jsem smotal doutnáky tak, abych je mohl zapálit najednou.

Večer, po slavnostní večeři a rozdání dárků se na můj pokyn shromáždili všichni členové rodiny před ozdobeným stromečkem, já opřel smeták s přivázaným bleskem nahoře o židli, zavěsil si na krk fotoaparát, nastavil setinu vteřiny a clonu jedenáct, natáhl uzávěrku, zaostřil... Pak jsem škrtl sirkou, zapálil doutnáky, poklekl, aby blesk byl za mnou nad mojí hlavou, našel na matnici v šachtice fotopřístroje usmívající se obličeje shromážděných příbuzných, dal prst na spoušť... Pokojem se ozvalo příšerné zasyčení a za mnou se rozblesklo tak intenzivní světlo, jako když vybuchne supernova. I přes obrovské leknutí jsem spoušť, aniž jsem stačil počítat „jednadvacet“, zmáčkl, ovšem o zlomek času později, kdy už magnézium dohořovalo a pokoj se začal zaplňovat bílým kouřem. Když kašlající otec uhasil hořící násadu smetáku a máma otevřela okno i dveře na chodbu, aby průvanem vyvětrala dusivý kouř, dostal jsem namísto vděku za fotografické služby facku.

Druhou mi rozkacený rodič dal, když uviděl fotografii onoho svátečního

okamžiku. Před nádherně ozdobeným stromečkem se neusmívá, nýbrž d'ábelsky šklebí celá naše rodina, s děsem rozšířenými zorničkami, otevřenými ústy a strachy zježenými vlasy a rozhozenýma rukama.

Pana Pitnera ovšem fotografie nadchla. Sice mě nejprve pokáral, že jsem si nepřečetl přiložený návod k použití magnéziového blesku, neboť každý váleček měl sloužit k pořízení jednoho samostatného snímku, ale vzápětí vzrušeně ocenil, že díky zpoždění v expozici, způsobeném tím, že mne intenzita světelného výboje zaskočila, nedošlo k přexponování snímku a mezi fotografovanými se vytvořila naprosto neopakovatelná atmosféra zděšení.

Třetí facku jsem od táty dostal, když se moje fotografie objevila otištěna na stránkách časopisu Květy, kam jsem ji na doporučení svého fotografického pana kolegy Pitnera poslal.

ČTVRTÁ ADVENTNÍ POVÍDKA

Eliška KOPPOVÁ
DOMA NEJLÍP

Kvůli mně nazdobili stromek s předstihem. Brzy po svátcích zase odjíždím, tak abych si ho užila. Třpytí se v ranním světle jako štěstí. Ten třpyt nepodříšíš, nezmocníš se ho, můžeš se jen opájet, dokud je čím. Je ještě čím? Zůstalo tu něco z toho, co jsem mívala ráda? Snad jen ten nepostižitelný třpyt...

Jsem tu třetí den a už mám za sebou dlouhé turné po obývacích pokojích.

„Ani nevíme, že jsi tady,“ vyčítají mi doma. „Přijedeš a sotva tě vidíme.“ Můžu snad za to, že mě touží všichni známí vyzpovídat? Abych si to usnadnila, natiskla jsem si odpovědi na nejčastější otázky. Co v té Anglii vůbec děláš? Líbí se ti tam? Kolik ti to hodí? Jak tam bydlíš a za kolik?

„Co je to?“ ptala se překvapeně Eva, když jsem jí ve dveřích vtiskla do ruky svazek papírů.

„Svědectví o mém pobytu v Anglii. Podrobné a vyčerpávající.“ Abych to pořad neomílala jako gramofon...

„Aha...“ Ta Bohdana se v cizině ale změnila. Budeme ji muset trochu polidštit. „Posaď se u nás. Co si dáš?“ – „Tak a teď nám pověz, jak tam žiješ. Kde pracuješ, jak...“

„Všechno najdete v těch papírech, vždyť jsem vám to řekla.“ Vymění si pohledy. Přece nebudeme číst nějaký papíry, když to můžeme slyšet naživo.

A tak mě donutili přece jen otevřít pusku a odemlít už potolikáté svůj part. Jen jedna otázka padla navíc. „Našla sis tam někoho?“ Celá Eva. Zatvářila jsem se záhadně, jako že tohle probereme jindy, až budeme samy. Rozdala jsem zámořské čokolády, pochválila cukroví, děti i novou ložnici a rozloučila se. Večer mě čeká další štace. Jiný obývací, stejná role. Marně pátrám po bolesti v krku, která by mě zachránila. „To nám nemůžeš udělat!“ A už mi předkládají hromadu receptů, jak z toho ven, abych tu návštěvu nemohla odříct.

Den před Vánoci jsem se vymluvila, že musím pomáhat mámě, a šla se projít. Všude bylo jako po vymření, z mokrých stromů kapala voda a po sněhu ani památky. Z lyžování letos asi nic nebude... Škoda, to byl jeden z důvodů, proč jsem zavítala na Vánoce domů. Na kraji lesa jsem potkala souseda se psem.

„Tak ses na nás přijela podívat, Bohdanko? A jak se máš v té daleké cizině?“

Beze slova jsem vytáhla z kapsy potištěné papíry a nechala souseda stát s pusou dokořán. „Ale já s sebou nemám brýle!“

V naší rodině je zvykem, že se na Štědrý den scházíme v různých domácnostech. Letos to vyšlo na nás. Máma měla nervy na pochodu. „Musíme ještě přidělat jeden plech vanilkových rohlíčků. Tohle by nestačilo.“

„Ale stačilo mamí. Vždyť oni taky něco dovezou.“

„Jenže nás pomluví, znáš je.“

„To udělají stejně.“

Odpoledne se začali sjíždět hosté. Teta Marta s manželem vynášeli z auta krabice jídla, které se bude za týden vyhazovat. „Proč si děláte takovou škodu, Martičko?“ Protože milujeme hojnost a nikdo nás v ní nepřekoná. Dávná rivalita sester pokračuje. Která z nás má delší vlasy, dřív si najde kluka a první se vdá? Která bude mít větší dům a napeče víc cukroví?

„A kde je Bohdanka? Musí nám všechno vypravovat.“ To jsme zvědaví, jaký tam udělala štěstí. Snad ne moc závatný...

Strpení! Bohdanka právě bojuje s tiskárnou, protože jí došly letáky. Jak na potvoru se musela zaseknout právě teď. Zkusím poprosit bratrance Pavla, jestli by se na to nepodíval.

„A proč zrovna dneska?“ diví se ostatní. „Je Štědrý den.“ Pavel to uvítal jako záminku zbavit se na chvíli hlučného rodinného kruhu. Od rána drží půst a hladu se mu podlamují kolena. Tak tak, že zdolal schody ke mně do pokoje. „Nevyšla už ta první hvězda?“ zeptal se roztouženě. Poodhrnul záclonu a zapátral v šeru. Zdálo se mu, že jednu hvězdičku vidí, byla to

však jen světla přijíždějící oktávky. Na dvoře parkovali Fojtkovi. Jejich děti vyrazily z auta a naplnily celý dům křikem, dupáním a chřestěním padajících ozdob. Tahaly mě za ruce, ale víc, než mé zážitky je zajímaly anglické sladkosti.

Jejich rodiče přivezli místo potravin spousty fotografií z cest, které letos podnikli. Švagr otevřel komp a já jsem otupěle sledovala barevné obrázky pláží a památek ze všech koutů světa. Když na obrazovce zazářil stůl obložený tahitskými specialitami, Pavel tiše zaskučel, zvedl se z pohovky a úpěnlivě se zahleděl na noční oblohu. Počasí mu nepřálo. Přes den bylo zataženo a neobjevila se ani hvězdička. Než jsem našla baterku, abych mu zablikala na zahradě a zachránila ho, dosmažila máma rybu a usedlo se k slavnostní tabuli. Spojené stoly byly pokryté svátečními ubrusy a blyštěl se na nich míšenský porcelán. Jako na zámku. Mezi Fojtkovic dětmi se strhla pranice o místo, takže je museli rozsadit. Pavlovi se po prvních lžících rybí polévky vrátila do tváří barva a švagr se rozpovídal o výhodách stavebního spojení.

„Zesil trochu ty koledy,“ pošeptala mi máma „nic kvůli němu neslyším.“

Během hlavního chodu zatelefonoval tetě Martě syn. „Nazdar Pepunko.“ Její zněžnělý výraz se však rychle změnil. „To je kráva!“ ulevila si a hlásky z rádia přitakávaly: „Dudlaj, dudlaj, dudlajdá...“ Bratranec Pepa se zřejmě zase pohádal se ženou.

Po večeri začaly šustit papíry a ozývat se výkřiky radosti a překvapení. V balíčku nadepsaném svým jménem jsem našla vepřovou kost pro psy...

„To patří Žarykovi,“ vysvětlil mi manžel tety Marty. „Zkus tenhle.“ Napodruhé to byl pánský necesér. Ani táta si nevěděl se svým dárkem rady. „Pěkná propiska, akorát mi nejde otevřít.“ Byla to vodou nesmyvatelná řasenka...

K půlnoci se první hosté zvedli k odchodu. „Ty papíry nevyhazujte,“ přikázal táta, když byli pryč. „Schováme je na příště.“

„Vždyť jsou popsány z minulýho roku, tati! Znovu se to poplete.“

„Tak se to přelepi. Škoda kupovat nový.“

Za týden mi skončila dovolená a vracela jsem se zpátky do Anglie.

„Jak sis odpočinula?“ ptala se v nemocnici má portugalská kolegyně. Obě pracujeme jako pomocné síly na oddělení nevyléčitelně nemocných a není to žádný med.

„Všude dobře, doma nejlíp, vid’,“ odpověděla za mě, protože jsem mlčela. Chopily jsme se vozíků se svými stařečky a odvážely je na krytou terasu, kde se podávala snídaně.

„Psaní pro mě byla odmala přirozená,
nejčistší forma projevu!“

ROZHOVOR – KRISTÝNA PETIŠKOVÁ

Kristýnu Petiškovou jsem potkal před lety na soutěži Trutnovský drak, kde byly její texty oceněny. Její tvorbu jsem rád představil v našem ČAJi (č.111, prosinec 2015). Pak se mi ztratila, abychom se opět setkali letos na vyhlášení Mělnického Pegasu 2021, kde zvítězila ve své kategorii. Zjistil jsem, že publikuje poezii v Partonymě, ale především, proč jsem ji nepotkával na literárních akcích. Studovala totiž na Bard College v New Yorku. Jsem rád, že jsem ji mohl vyzpovídat.

- Kristýno, co se změnilo ve vašem životě od roku 2015, kdy jsme se poprvé setkali v Turnově?

Hodně i málo, podle toho z jaké perspektivy se to vezme. Po našem setkání v Trutnově jsem strávila semestr v Dublinu, dostudovala školu v NY, byla hrát s orchestrem na Kubě a v Číně (těsně před vypuknutím korony), našla si přítele Jáchyma (čínštináře), začala lézt na stěnách a boulderu, přestala

jíst lepek (dlouho jsem se smála té hysterii, která okolo lepku panuje, ale po roce bez lepku a jakéhokoliv nadýmání, musím uznat, že není úplně zcestná), naučila se trochu vařit, začala brát pravidelně hořčik a spravila si tím nervy a spánek, zdokonalila se v lucidním snění. Do větších detailů už nepůjdu, aby se to neprotáhlo jako román od Joyce.

- Jak se to stane, že se člověk dostane na studia v USA? Co jste studovala?

Přihodilo se to tak, že jsem se o škole doslechla z vyprávění, podala přihlášku, napsala spoustu esejů, motivačních dopisů, poslala několik audio a video klarinetových nahrávek, vyplnila tisíce byrokratických formulářů a dostala dopis o přijetí a nabídku plného stipendia. Dříve jsem si myslela, že to vše byla jen náhoda a štěstí, žádný talent, ale dnes už to vidím pragmatičtěji.

Studovala jsem dva bakaláře najednou, hudbu a divadelní studia.

- Jak náročné bylo studium? Jak jste se sžívala s cizím prostředím?

Studium bylo náročnější, než jsem si představovala. Nejtěžší bylo dokázat všechny povinnosti skloubit časově. První rok jsem k tomu všemu ještě bojovala s angličtinou. Měla jsem ji sice na dobré úrovni, ale jakmile jsem v ní měla fungovat nonstop několik měsíců v kuse, těžkla mi hlava tak, že jsem si přála mít přidělané kolečko na hlavě a jezdit po světě vzhůru nohama.

S prostředím jsem se nikdy nedokázala doopravdy sžít. Funkční neestetická architektura, obří porce jídel ledabyle naházené na talíře, hlasitá mluva, zaměření na rychlost a výkon, na kvantitu spíš než kvalitu.

- Jaké je školství v USA v porovnání s českým?

Mohu s českým školstvím porovnat jen jeden typ školy, na kterém jsem studovala Liberal Arts College. Ta má oproti University tu výhodu, že přijímá méně studentů a místo na přednášky v halách studenti docházejí pouze na semináře, kde jich nikdy není více než 20 (na jednom literárním semináři nás celý semestr chodilo jen pět). Neexistuje tam anonymita, nikdo se neschová. Semináře se konají jednou až dvakrát týdně a vedou se spíše formou diskuze než jako přednáška. Studenti si vždy dopředu nastudují nějaké téma, přečtou povinnou literaturu a profesor jen přihlíží diskuzi a snaží se, aby neztratila smysluplné směřování. Profesori díky tomu znají všechny studenty na svých seminářích jménem a také se s nimi několikrát za semestr setkávají na individuálních konzultacích.

Oproti českým univerzitám se na Colleges nezkouší ústně. Ani tam není zkouškové období. Studenti píšou v průběhu celého semestru dlouhé eseje na různá témata, většinou dvě kratší (asi 5-10 stránek) a dvě delší (kolem 15 stran). Nehodnotí se tam naučené vědomosti, ale studentova pohotovost dohledat si rychle potřebné informace a dokázat je kriticky vyhodnotit.

Dalším podstatným rozdílem je, že se v USA studenti nehlásí na bakaláře na konkrétní obory, jen na konkrétní školy. Příjímací řízení probíhá na základě SAT či ACT testů (něco jako naše SCIO). Studenti si vybírají obor až v průběhu studia. Kvůli tomu je také na Colleges povinné odchodit alespoň jeden semestr v následujících oborech matematika, psychologie, cizí jazyk, literatura, věda, umění nezávisle na tom, k čemu člověk přirozeně tíhne. Myslím, že je to chytrý výmysl. Často se totiž stává, že je student přesvědčený, že si udělá bakaláře například z biologie a pak si vezme povinně taneční semestr nebo japonštinu a tak ho to zaujme, že změni zaměření.

Poslední rozdíl, který zmíním, je individuální přístup. Každý student má na College svého advisora (já měla dva, hudebního a divadelního), se kterým se dvakrát za semestr setkává, řeší svá studia a plánuje budoucí směřování.

- Co Vás nejvíce ve Spojených státech překvapilo?

Upřednostňování kvantity před kvalitou. Nejvíce jsem v tomto ohledu byla překvapená v oblasti hudby. Byla jsem zvyklá pracovat na skladbách dlouho a důkladně a najednou jsem musela na každou druhou hodinu nacvičovat novou skladbu.

Stejně tak mě překvapila tamější přísnost. Ta se projevila například na zkouškách orchestru. Jedno byt' jen několikaminutové zpoždění za semestr znamenalo snížení známky. Dva pozdní příchody už mohly znamenat vyhazov ze školy. Do příchodu na Bard jsem byla mistryně pozdních příchodů. Myslela jsem si, že to již nikdy nedokážu změnit. Ale stačilo dostat takovou preventivní výhrůžku a za celých šest let na Bardu jsem nepřišla pozdě ani jednou.

- Čemu se nyní věnujete? Kde pracujete? Co byste chtěla dělat dál?

Tento rok si dodělávám DiS. titul na Plzeňské konzervatoři a přemýšlím, kam se přihlásím na magistra. Kromě toho jsem celý loňský rok učila na ZUŠ a nyní učím soukromě na zobcovou flétnu, klarinet a klavír. Časem bych ráda ještě znovu přičichla k divadlu a kdybych měla štěstí, úplně nejraději bych jednou pracovala v Českém rozhlasu.

- A co covid v USA?

V USA jsem byla naposledy v prosinci 2019, celou pandemií jsem strávila v Čechách, takže z první ruky to komentovat nemohu. Jsem však v kontaktu se svými americkými kamarády, kteří mi o tamější situaci povídají. Obecně mám dojem, že jsou mnohem víc pro očkování, například každoroční očkování proti chřipce je v USA mnohem populárnější, u nás na škole se vždy na podzim očkovalo i během obědů ve školní jídelně, ale samozřejmě je tam i spousta odpůrců jako u nás. A co se týče strachu, vzteku, pocitu nesvobody nebo jakýchkoliv jiných emocí, které téma covidu přináší, ty jsou asi všude stejné.

- Rozhovor připravujeme v předvánočním čase, takže jaké jsou vánoční svátky ve Spojených státech? A nestýskalo se Vám po našich Vánocích?

Každoročně jsem na Vánoce létala do Čech, takže se mi po našich svátcích ani stýskat nemohlo. Vánoční svátky v USA jsou tak, jak je známe z filmů. Ponožky, Santa Claus a spousta jídla.

- Jak vzpomínáte na svoje dětské Vánoce? A jak dlouho jste věřila na „Ježíška“?

Na Ježíška jsem věřila do svých asi pěti let, kdy jsem v předvečer Štědrého večera slyšela mámu šustit balícím papírem v pokoji a poté ji viděla plížit se do obývacího ke stromku se zabalenými dárky.

- Utkvěla vám nějaká vzpomínka na dětské Vánoce?

Hned rok poté, co jsem se dovtipila, že vánoční dárky nenosí Ježíšek, jsme jeli na začátku prosince do Špindlerova mlýna lyžovat. Ubytovali jsme se v penzionu, který vlastnil milý manželský pár. Manželé měli dceru o pár let mladší než já. Jednou jsem si s ní večer hrála a prozradila jí, že dárky nenosí Ježíšek. Ona se zhrozila a šla se svěřit svým rodičům. Ti se na mě naštváli, že jsem jí to prozradila a zakázali mi se s ní nadále bavit. Cítila jsem se hrozně.

Od té doby si to tajemství nechávám jen pro sebe.

- Co vánoční zvyky? Odlévání olova, rozkrajování jablíčka? A co koledy? A večere? Tradiční bramborový salát a ryba? Nebo máte nějakou rodinnou tradici?

Jako malá jsem trávila svátky u prarodičů, kde jsme všechny zmíněné tradice dodržovali. Později jsem brala Vánoce jako skvělou příležitost si přivydělat hraním Rybovky na půlnočních mších, ale na kůrech byla vždy hrozná zima (se zmrzlými prsty se na klarinet hraje špatně a v rukavicích to

bohužel nejde) a to ponocování mě také přestalo bavit.

V posledních letech tak naše Vánoce zahrnují už jen hraní koled doma v teple, večeri a dárky.

- Vánoce a pohádky patří k sobě. Napsala jste někdy nějakou pohádku? A kdy jste vlastně se psaním začala?

Pohádky jsou můj nejoblíbenější žánr, jejich čtení i psaní. Ano, napsala jsem pár pohádek a jednu dlouhou mám rozepsanou už šest let.

Jako malá jsem byla nucena babičkou (bývalou kantorkou) psát hodně čtenářských deníků. Od prvního stupně základní školy jsem se pravidelně svěřovala deníčkům, což mi vydrželo do současnosti. Následovaly povídky a v posledních dvou letech básně.

Pamatuji si, že psaní pro mě byla odmala přirozená, nejčistší forma projevu. To znamená, že samu sebe neberu při psaní příliš vážně, ale psaní samo o sobě беру velmi vážně.

- Se svým cyklem Tvé Iniciály P. S. jste se umístila ve finále LSFH 2021. Byl to váš jediný úspěch?

Nebyl jediný. V loňském roce jsem se umístila 3. v soutěži Art Botič, letos jsem vyhrála 1. cenu v soutěžích Seifertovy Kralupy a Mělnický Pegas a momentálně jsem ve finále prvního kola soutěže Literární Kavárny DJKT.

- Co v současné době píšete?

Tento měsíc na psaní nemám příliš času. Píšu jen deníkové zápisky a básně, co mě spontánně napadají.

- Máte své literární vzory? Které knihy či autoři patří mezi Vaše nejoblíbenější?

Jako první mě napadají Karel Čapek (Válka s mloky, Továrna na absolutno), který vždy použije jen tolik slov, kolik je nutné, dále Herman Hesse (Siddharta, Stepní vlk), kvůli jeho schopnosti vyzobrazit lidskou sílu i křehkost, geniálně satirická dramata od Friedricha Dürrenmatta (Fyzikové, Romulus Veliký), přesvědčivý Jack London (Démon alkohol, Tulák po hvězdách), cestopis od Thor Heyerdahla (Ve znamení Kon-Tiki). Z poezie mám ráda například Alfreda Brendela (stejně jako jeho klavírní hru) a Radka Malého.

- Uvažujete o vydání sbírky či knihy?

Ráda bych vydala básnickou sbírku Tvé Iniciály P.S., ale nevím, kdy se mi cyklus podaří dokončit, jelikož popisuje období mého života, které pro mě bylo obzvlášť náročné, a není lehké se k němu vracet.

- Dáváte si novoroční předsevzetí? Jaké plány máte do roku 2022?

Dříve jsem si dávala různá předsevzetí, která se týkala zejména životosprávy nebo nastolení disciplíny a řádu. Z předsevzetí se ale po pár dnech stávala zadsevzetí (slovo zadsevzetí vymyslel Jáchym) to když jsem pochopila, jak byla má narychlo vymyšlená předsevzetí malicherná. Mnohem větší smysl mi dává nepodřizovat svá rozhodnutí přechodu k novému roku, který je navíc uprostřed zimy, kdy veškerá má motivace je ve stavu hibernace.

Ať se Vám daří v životě i v literatuře a brzy na shledanou.

Václav

Moc děkuji, že Vás napadlo se mnou udělat rozhovor. Také přeji, ať se Vám vše daří a snad se opět brzy uvidíme na vyhlášení nějaké literární soutěže!

A JEDNA NAVÍC ... ŠTĚDROVEČERNÍ

Václav FRANC

PRVNÍ VÁNOCE SAMA

Tři dny po zapálení druhé svíčky na adventním věnci odešel Oldřich na věčnost. Dana zůstala sama. Navždycky sama. Po téměř čtyřech desítkách společných let. Sychravé prosincové odpoledne Oldu Daně navždycky vyrvalo z objetí.

Hustě sněžilo. Tma padla prakticky po obědě. Nebylo vidět na krok. Světla staré škodovky nedokázala proříznout tmu usazenou nad krajem. Ustlala si i na železniční přejezd. Olda se ve tmě topil. Smrt práskla bičem. Táhla vůz desítky metrů před sebou než jí došel dech.

První Vánoce sama. Má přece dcery. Nabízely jí, aby alespoň Štědrý večer prožila v jejich rodinách. Odmítala. Věřila, že přece tak náhle nemůže skončit jejich vztah. Bez slova rozloučení. Věděla, že je to nesmysl, ale co kdyby ještě jednou zasedl k štědrovečernímu stolu, pochválil rybí polévku a bramborový salát? Mohli by ještě jednou společně rozbalovat dárky a těšit se na vnučata, která vtrhnou do jejich domu jako velká voda na první svátek vánoční. Chtěla se s ním o dnešní nejdelší noci rozloučit. Navždycky.

Vzpomněla na předešlá léta, když dcery vyletěly z rodinného hnízda. Věřila, že třeba letos dostane houpací křeslo, o kterém léta snila. „Až budu stará babka, budu sedět v křesle, ty mě budeš houpat a já budu za dlouhých

zimních večerů štrikovat ponožky, čepice, rukavice a šála pro nás, aby nám nebylo zima!“

Ještě vloni se jejím slovům Olda smál. „Když budeš hodná, tak ti třeba Ježíšek přání splní,“ říkal. Asi nebyla příliš hodná, protože pod stromečkem našla praktičtější dárky jako varnou konvici, voňavku, knížky, cédéčka.

Ježíšek už jí pošetilé přání nevyplní. Kolikrát nevěřila nářkům kolegyn v práci, když si stěžovaly na své protějšky. Olda takový nebyl, občas se sice zavřel v garáži, něco tam kutil a montoval, ale vždycky se k ní vracel spokojený. „Ještě pár měsíců,“ říkával s blížícím se důchodem, „a budu pořád s tebou!“ Měla možná štěstí, ale opravdu prožila idylický vztah. Párkrát se sice pohádali, ale drobné přehánky vždycky vysušilo slunce.

Jenže tentokrát byla obloha zatažená natrvalo.

Ráno vstala jako obvykle. Dárky měla zabalené i pro Oldu již od minulého dne. Co kdyby ... ? Chystala bramborový salát a vzpomínala. Dcery jí opakovaně přemlouvaly, jestli si nerozmyslela svůj záměr, zůstat sama doma. „Zůstanu doma,“ odpovídala a přála jim hezký Štědrý večer.

Bylo už po třetí hodině, když dcery pochopily, že v přemlouvání neuspějí.

„Tak zítra dopoledne, mami,“ řekla nakonec zarmouceně starší dcera do mobilu, „ale slib mi, mami, že nebudeš celý večer brečet.“

„Slibuji,“ řekla a šla chystat cukroví na mísu.

Slepovaná kolečka měl Olda nejraději, pekla je podle receptů jeho maminky. Vlastně rodinná tradice. Olda říkával, že se rozplývají na jazyku, jsou lepší než od maminky, což bylo nejvyšší vyznamenání.

Už si slzy pomalu otevíraly bránu, když někdo zazvonil. Aspoň se jí zdálo, že slyšela zacinkání. Že by Ježíšek? Musela se pousmát. Nikoho nečekala. Dana přece jenom šla ke dveřím. Otevřela. Do ulic padaly kapky deště. Po sněhu ani památky. Jenže na schodech přede dveřmi nikdo nestál. Sešla po schodech dolů a podívala se po ulici, jestli náhodou někoho neuvidí odcházet. Ulice byla opuštěná. Nikde ani živáčka. Kdo by taky coural po venku v takové slotě, pomyslíla si. Rychle vyběhla nahoru několik schodů. I poštovní schránka zela prázdnotou. Asi se jí něco zdálo!

Včera odpoledne vyzvedla pohled od sestřenice. Neuvykla si vymoženostem moderní doby, SMSkám a mailům.

Zamkla za sebou dveře a chtěla začít obalovat řízky. Jenže najednou měla pocit, že v kuchyni není sama. Jako by ji někdo sledoval, jak rybí kousky obaluje hladkou moukou. Co to jen může znamenat? Znervózněla. Nějaké znamení? Přemohl ji neklid. Neví proč, na mysl jí přišlo slovo garáž: Garáž. Jak na to přišla? Do garáže nechodila. Jak dlouho tam vlastně

nebyla?

Dala se znova do obalování, ale pořád nemohla setřást zvláštní pocit, že ji někdo pozoruje. Dokonce i rádio náhle přestalo hrát vánoční koledy. A po chvíli začalo mluvit. Asi nějaká porucha. Náhle uslyšela z rádia to slovo: GARÁŽ! Jako by to bylo smluvené heslo nebo znamení. Co to všechno má znamenat? Něco neznámého ji táhne dolů ke schodišti. Proč? Chvíli bojovala s myšlenkou vypravit se do garáže, až jí nakonec podlehla. Měla trochu strach.

Opatrně sestupovala. Schod za schodem. Rozsvítila. Chodila sem výjimečně. Do Oldova království. Měl tady nepořádek. V garáži bylo pusto a prázdno. Likvidaci auta naštěstí obstaral zeť mladší dcery.

Rozhlížela se po garáži, až zamířila do levého rohu. Byly tam složené staré pneumatiky a plachta. Nadzvedla plachtu a uviděla pod ní ... houpací křeslo. Zabalené v průsvitném igelitu. Přesně takové si vždycky přála. Vytáhla jej na světlo, aby si jej obřadně prohlédla.

Chvíli jí trvalo než křeslo vonící novotou a ořechovou hnědí vytáhla po schodech do obývacího pokoje vedle stromečku. Pomalu odkrývala nános igelitu, než se vylouplo jako oříšek ze slupky v plné kráse. Připadala si jako Popelka.

Obřadně se před křeslem uklonila, posadila se a radostně vykřikla: „Děkuju, Oldo!“ Slzy se jí draly do očí. Nezapomněl na ni. Přišel jí ze záhrobí předat slíbený dárek. Ten nejkrásnější vánoční dárek, který kdy dostala.

Najednou měla pocit, že cítí, jak se jí někdo zlehka dotýká na ramenou a jemně houpe!

ČAJ pro chvíle pohody

č.183, prosinec 2021, ročník XX

Vydáno 5. prosince 2021 v Nové Pace

Redakce: Václav Franc, K Hájku 1724, 509 01 Nová Paka

Franczub@seznam.cz

Grafická úprava titulní strany Jozev dŘevník Borovský

Interní tiskovina regionálních autorů Jičínska.

TEXTY NEPROŠLY JAZYKOVOU ÚPRAVOU!